

מלמעלה בכיוון השקוץ: קנוקנות גמן, בוגווילאה, קיסוס על שער הבית, קיסוס מטפס

הטרופיים של אסיה. אורך הגזע שלו יכול להגיע ליותר מ-150 מטר, כגובהו של בניין בן למעלה מ-50 קומות. בנוסף, ישנו מגוון רחב של מטפסים בעלי פריחה ורית. היסמין הרפואי, המטפס האהוב מכל על כותבת שורות אלה, הוא בעל פריחה לבנה עדינה ורתי נפלא. אם לבן הוא לא הצבע שלכם, תמיד תוכלו לשתול את הבוגנר וילאה למיניה, שצומחת כמעט כל השנה ובשלב צבעים, כמו סגול, אדום, ורוד, צהוב וכתום. הוויסטריה הסינית מרחיבה בפריחתה האביבית, עם אשכולות גדולים של פרחים בצבע לילך, ועוד ישנם הרדנברגיה פשוט העלים המורחת בקיץ בוורוד, הפנדוריאה היסמנית ומטפסים רבים אחרים. אם תברקו היטב, תמצאו מטפס פורח לכל עונות שנה.

בין אלה שהם נטולי פרחים, נמנים בין היתר שני מינים נפוצים יותר בארץ, המתאימים לשתילה ליד קירות - קיסוס החורש, שהוא ירוק עד ואחד המטפסים החוקים ביותר, משום שהוא עמיד בתחמוכות מוג האוויר, והזמינה האחתומה. שהוא מטפס נשיר. אשר תוד תמפס

היא משום שהם זקוקים לאור השמש, בעליו לא יוכלו לגדול, וביערות החורשים המוצלים מהם הם מגיעים אלינו, הם זקוקים לטיפוס כדי שהאוויר יגיע אליהם. אפשר לחלק את המטפסים לקבוצות שונות, על פי צורות הטיפוס שהתפתחו אצלם. קבוצת מטפסים שמטפסת על משטחים מוחספים, כמו קירות של בית, באמצעות "פומפות" - מעין כריות הרבקה, לקבוצה הזו שייכים קיסוס החורש והקיסוסית; קבוצת מטפסים שהגבעול שלהם מתפתל והזכק את העצם שתומך בו, כמו למשל הוויסטריה, והארכיביית; וקבוצה בעלת קנוקנות. הקנוקנת היא מעין חוט דק שיוצא מהגבעול ומתלסלס סביב צמחים אחרים, או כל עצם שנמצא בסביבה כדי לספק תמיכה לטפס. הקנוקנת מתלסלת רק כשהיא באה במגע עם עצם מוחספ. אחד מצדדיו מונח בין דקה לעשר רקות. צמח גפן היין שירי לקבוצה זו, ואם תחבוננו היטב בכרם, תראו את תמונת הגפן הבוקעת על ידי קנוקנת. המטפסים יכולים להגיע לגבהים שונים. הצמח

קיר החיצוני של הבית מתקלף: הסוג החרוץ אתם לא צריכים ללכת רחוק כדי לשתש את המפגע הדיקורטיבי, מספיק שתשתלו סביבו צמח מטפס, שגם יעלה לכם מעט, וגם יכסה את האוויר בצמח ירוק ומלבלב. ייתכן מאוד שהמטפסים מצטיירים בעיניכם כצמחים פשוטים, חסיי ברק וזוהר, אך טעות בידים. המטפסים מגיעים אלינו מהאזורים הטרופיים והסובטרופיים בעולם, ממדינות כמו ברזיל, מקסיקו, אוסטרליה וסין, ומככבים מאז ומעולם במיטב הספרות והקולנוע העולמיים, בתנ"ך (בשיר השירים למשל), ואפילו טרזון ומוגלי לא היו יוצרים להסתדר בג'ונגל ולרדג מעץ לעץ בלעדיהם.

מישהו ראה את קיסוס?

הצמחים המטפסים, כשגם כן הם, מטפסים על צמחים או על עצמים אחרים, נרדד כלל הנבעלים או הגזעים שלהם, רקים, אויכים, בלתי יציבים וגמישים, מה שמקל

"עלה ירוק" סדרת תבואות חדשה בנושא תרבות טיפוח הגן

צצה יחסית יכולה לבסות קיר שלם או קשת כניסה. לחסכני המים שביניכם, או סתם לעצלנים, מתאימים תפוסים הדרוסים שהקיה מועמט כמו בוגנוויליה, קיסוס חורש, יערה ור גונית וגפן חיין.

אך המטפסים אינם מושלמים. בעייתם העיקרית, זכיק קרוב בעלי "הפומפות", היא שהם הורדים אל בקיצי דרך התלונות, ומדי מספר שבועות תלילי בעונה) ש לגוום ולסלק אותם, אחרת הם תצליחו לפתוח את תלולין. כל האחרים סתם חוסמים את האור, או מטפסים 'מדרגות' נוחות ליציאה גינה רביע, שששעים להובנם אליכם הביתה. לכן, רצוי להשתמש במטפסים כדי להסי זיר גרד אבן או רשת התוחמת את הגינה, ובעודתם גם להגבית אותן, בעיקר אם אתם אהובים פריטות ורובים לעשות מנגל כשלוה. או להשתוף בעידום כלי שכל שזכונה תשתתף. שכן, מטפסים שזורים את הגובה אחזיר של הגינה ורובים נוף מנוון כעל מראה טבעי פיארי. הם יכולים להוות תוספת מעניינת בעיקר לגינת קטנות, שלא ניתן לטעת בהן עצים או שיחים גדולים, משום שהן יוצרות אשליה של הגרלת מבריד הגן. ניתן לקבוע קשת כניסה לגן עם מטפסים שייקשרו אליה

אכילים. אקטינוריה סימנית, למשל, הוא מטפס נשיר, עמיד בפני קור, שמוצאו מהאזורים ההרדיים של דרום סיאם. לאורך הוא הגיע לראשונה כסוף שנת ה-60. בשפה עצמית הוא נקרא "קיווי" כן, כן, אותו קיווי עם הקליפה הוומה והפנים הירוק והחמצצץ. אם חשקה נפסכם במטפס כעל פירות שהוא גם ירוק קדי, אתם יכיר לים לשתול שעונתי נאכלת. באזורים קרים יחסית כמו ירושלים השעונתי אינה מתפתחת כמו שצריך, אבל היא כחולט מתאימה לשפלת החוף. כליטניית נקרא הצמח Passiflora Edulis ולבט שמעמעת כפולה: הוא גם ככלו של ישי כפי הנצרים, והוא נקרא כך של הרמיון בין מבנה הפרח למטפסי הצבילה של ישו, וגם תשוקה. הפירות של השעונתי נחשבים לפרי אפרודייו (פרי מעודר, פרי התאוה), וגם טעמו של הצוף הנמצא בכסיס הפרח הוא נפלא.

והחוד שוב רק המטפס המפורסם והנפוץ ביותר בעולם - גפן חיין, שמפירותיו מכונים יין. הגפן תרבתה לפני 8,000 שנה, והרומאים היו אלו שהחזיקו את הכסיס - ולתעשיית היין של היום. אפשר לגדל אותה בגינה או במרפסת גינה במכל גדול. הגפן יכולה לגדול כמעט בכל

ביותר למטפסים. כראי להכין תמיכה שתאיים לגדול ולמשקל הצמח, כדי שלא יתמוטט כשיגדל, סבכה יכולה להיות תמידית הטוב ביותר לרוב סוגי המטפסים. המטפסים גדלים תפוח לכיוון האור, לכן צריך למקם אותם בצורה הטובה ביותר. את הענפים הצדדיים צריך בררר כלל לגוום באביב, לאחד שהמטפס צמחיה ענפים ארוכים. בנוסף, יש לשים דגש מרבי לכיוון שבו שתלתם את הצד המטפס, כדי שיתאיים ויספק תנאים נכונים לגדילתו. הצד של הגינה הפונה לצפון הוא המיד קר יותר, לכן עדיף לשתול את המטפסים ליד פירות חמים. במיוחד בצד הפונה הדרומי, שם הם יהיו מנוגנים מרוחות וייתנו מחומם הנפלט מהבית. יסמין אוודי, יסמין גדול פרחים, אורנית להובת ובוגנוויליה הלקה יכולים להתאים לשתילה באזור רים קרים יותר ובערים כמו ירושלים או אשדוד. חשוב להזכיר אותם בשללת החוף, הצלחתם תהיה חלקית. השוכב בלחוף שרווקה ובוגנוויליה הנאה נמצאה יותר באיין. אך היא רגישה לקרה ומתאימה לשתילה באזורים חמים.

גנולי הגינה שביניכם לא צריכים המטפסים מקומיים. אפשר לגדל מטפסים גם בעציצים בתוך בית או במרפסת. אחד מצמחי הבית הירוקים, הנפוצים והקלים ביותר לגי

עלה ירוק

הם מסתירים קירות פגומים, חוסמים שכנים חסותנים ומסוגלים לשוות לכל גינה קטנה מראה גדול ורחב. הצמחים המטפסים מסתתרים כקישוט חובה בגינה שלכם, אבל אין צורך לטפס על הקירות: ענת מדמוני, ד"ר לערנות, מספקת את כל המידע

דול בעציץ הוא הפוטוס הוהוב. כדי להתפתח הוא צריך אור, אבל אינו מחבב קרינת שמש ישירה. הפוטוס מתאים לשתילה בסלים תלולים, ואם אתם מעדיפים אותו בעציץ, תראנו לו למשענת. הוא אוהב לשתול בצדדי להשקת אותו מספר פעמים בשבוע. עם טיפול נכון, יכול הפוטוס להגיע לאורך של יותר משני מטר. מטפס בית נוסף היא 'הגננית' (קיסוסן מעוין) שמוצאה מאוסטרליה. גם היא ירוקת קדי ומתאימה לגדיל באור ללא קרינה ישירה, עמידה ובהחלט מומלצת לאנשים מפורזים או עוסקים שהעציצים אינם בראש מעיניהם. כראי לציין כאן גם הפילורנדרון למיני, מתאים מאוד לגדיל בעציצים ביתיים. היתרון, ואולי גם החיסרון, של המטפסים הביתיים הוא, שהם פשוט נראים טוב מדי, על עליהם הירוקים והמבריקים, ויש שעלולים לטעות בהם כמווינים למעשה, אם תעמידו חיךיי פלסטיק לצד המטפס הביתי שלכם, תראו שרבים אינם מכירילים בין השניים.

מקום, אך היא זקוקה לשמש ישירה וחייבת בנוסף גם מנת קור. צריך רק להכיר שהגפן עומדת בשלבת החורף, מה שמובטח לרוב על ידי הקרקע, ובקייץ פירותיה הבהולים נושרים והרבה ציפורים וחרקים מפורקים את סביבתה, מסתורדים ומתקיימת הפרי. או מי שאוהב גינה סריילית, הגפן היא לא בשבילו. זר נוסף שתוכלו לבחור לכם במשתלה, הוא המוסקט - ענבים אדומים ומתוקים ששתמשים בהם גם לאכילה וגם להכנת יין.

זה אמיתי או פסטיק?

לחוד שכמעט בלתי אפשרי להעתיק צמח מטפס ממקומו הוא תוקפת גידול מיטית, יש להכין את הקרקע ביסודי ות טרם השתילה לעשב את השטח, לחפור בור עמוק ורחב בתראם לגדול המכל שרכשתם, ולאחר השתילה להוסיף דשן ולהשקות לרוויה. כראי לבסות את אזור השתילה בעלים יכישו או מחטי אורן כדי לשמור על הלחות. לאחר השתילה צריך לכוון את המטפס, כלומר להשקיף או לקשור אותו לפיר או לגרד. תמיכה מתאימה היא הרבר החשוב

ויכסו אותה במשך חודש. את הקשת אפשר להקים מחומי רים שונים כמו חוטי מתכת, ענפים, לבנים ועוד.

איזה מין טיפוס אתה?

את המטפסים השונים אפשר לרובם בכל משתלה. ניתן למשל לקנות גפן במכל שנפחו 25, או 50 ליטר. ככל שהמכל גדול יותר, כך הצמח גדול יותר והמחיר נוסף. חסרי הסבלנות אינם יכולים לטפל במטפסים כבדלים גדולים, אולם אם אתם מתכוונים לעשות במטפס כבדלים תוכלו בהחלט לקנות צמח זול במכל קטן ולצפות בו צומח וגדל לתארת. רק צריך לבחור מטפס שעליו ירוקים, ענפים חזקים ורובו משדר בריאות.

בחירת המטפס המתאים לכם היא לא עניין מסובך ותלויה בעיקר בכס. יש מגוון רחב של מטפסים לכל טעם, ריח ומראה. יש מטפסים עם פירות חמוץ, כאלה שמפציצים ריח טוב; מטפסים שמתאימים לשמש ומטפסי סים צללי; מטפסים נחמני פרי ומטפסים שרושים מעט פירות. אלה הפירות יכולים לשתול מטפסים עם פירות ענפים חזקים ורובו משדר בריאות.